

rav pojavâ uskrslóg Krista i sl. Stoga on može sa simpatijama navoditi neke autore kao što je H. Küng i slični.

Našem su autoru blizi i tzv. eurokomunisti, kakav je npr. L. Radice, koji mu je napisao uvodnu riječ. Alergičan je, naprotiv, samo na fašizam kao na izvor svakog nasilja, ideološkog i fizičkog. (Ta je reakcija u današnjoj Italiji razumljiva zbog toga što je u njoj fašizam toliko vremena suvereno vladao.) Talijanski komunisti danas nastupaju kao simpatizeri Krista, kao velike povijesne, ljudske (ne božanske) pozitivne ličnosti; dapače i kao simpatizeri Krista u samoj Katoličkoj crkvi, poput Garaudyja, koji ipak zajedno s evrokomunizmom vapi: »Povratite nam Krista očišćena od 'konstantinizma'!«

Talijanski komunisti u ovom času iskazuju svoju želju za suradnjom s Crkvom, i na političkom polju za stvaranjem demokratskog pluralističkog društva, u kojemu bi jednakopravno vladali kršćani i komunisti na dobro talijanskog radnog naroda. To se, naravno, posebno sviđa Messoriju, koji u Kristu gleda borca za ljudska prava. Odatle njegova simpatija prema talijanskom komunisti, sveuč. prof. L. Radiceu, zaduženom u CKKP Italije za kulturna pitanja, usprkos njegovoj živoj vjeri u Krista kao Boga i Spasitelja ljudskog roda; tu hipotezu, kao jedino vjerojatnu ali nedokazivu »skolastičkim argumentima«, iznosi pisac na 312 stranica svojega popularno pisanog djela.

NOVO DJELO O TOMI AKVINSKOM

Tomo Vereš, Iskonski mislilac, Dominikanska naklada »Istina«, Zagreb, 1978.

Ante Kusić

U ovoj nedavno objavljenoj knjizi, složenoj od objavljenih i redigiranih članaka, dr. Tomo Vereš želi prikazati Tomu Akvinskog kao filozofa i teologa, čija misao ostaje uvijek otvorena za nove poglede o ontičkim temeljima naše skoznaje. Tomina se misao ne može poistovjeđivati ni s jednim zatvorenim filozofskim sustavom. Ta je misao usmjerena na uvijek samo analogijski pristupačni Iskon svega postojećeg, iz kojega sve proizlazi i u koji se sve vraća. Tome se Iskonu mi u načelu samo približavamo, ošvjetljujemo ga, služeći se svojom umskom spoznajom, ali ga nikada u njegovoj sveobuhvatnosti ni s čim, što nama ljudima stoji na raspolaganju, ne možemo spoznajno, ni doživljajno, izjednačiti s našim ljudskim bićem, ali niti posve izdvojiti iz našeg ljudskog bića. Tomino je mišljenje »iskonsko«, tj. upravljeno na Iskon, teološko i Boga-tražeće mišljenje, i to ne novovjekovne teologije, koja zastupa stajalište da bi teologija morala biti nekakva zatvorena specifična znanost, neovisna i bez izrazitije veze s ostalim znanostima. Naprotiv, u Tominu je mišljenju uvijek prisutna povijesna božanska Objava, u bogočovještvu Kristovu, zajedno s filozofskim nastojanjima i općim znanstvenim napretkom u pojedinim povijesnim razdobljima, pa i u ovom našem.

Knjiga ima tri glavna dijela. Prvi dio pod naslovom »Članci« obrađuje nekoliko pitanja Tomina shvaćanja teologije, uloge filozofije u teologiji i Tomina shvaćanja kozmogonijske povezanosti svijeta s Bogom stvoriteljem. Istaknuto je da je u Tominu učenju Bog — u prvom redu »Bog svih ljudi«, a ne tek Bog ovog ili onog filozofskog sustava ili Bog ove ili one astronomske slike svijeta. Toma je, napominje Vereš, u neku ruku »preteča Kopernika«,

jer sâm naglašava kako se »pojave na zvijezdanom nebu vjerojatno mogu protumačiti i na neki drugi način koji ljudi još nisu dokučili« (str. 82).

Vrijedno je spomenuti zapažanje pisca, kako je izdvajanje »svete nauke (sacra doctrina)«, shvaćene isključivo u značenju »teologije teologa«, zbog načelnog odbijanja njezine povezanosti s razvojem znanosti i filozofije, dovelo već u 14. i 15. st. do pogrešnog prihvaćanja stava »sola scriptura« (samo Sv. pismo — bez predaje i učiteljstva), gdje se onda božansku objavu (revalvatio divina) poistovjetilo isključivo s tadašnjom povijesnom slikom svijeta. To je imalo određene sudbonosne posljedice.

Drugi dio knjige obrađuje razne »Prosudbe« o Tominu učenju i to uglavnom u nas. Pisac ističe značajne manjkavosti u prikazivanju Tomine misli na našem području, zapažajući kako se u teološkim krugovima neopravdano obscenjuje Tomina misaona usmjerenost, i kako se u svjetovnim prijevodima Tominih djela nalaze krupnije sadržajne pogreške. Također zapaža kako se — protivno koncilskim i pokoncilskim crkvenim dokumentima — u našim bogoslovskim školama ne posvećuje potrebna pažnja proučavanju Tomine misaone filozofsko-teološke orijentacije i njezina usklađivanja sa suvremenim duhovnim kretanjima.

U trećem dijelu knjige donesena je bibliografija o životu i djelu sv. Tome Akvinskog u našoj domovini od 1879, kad je bio objavljen hrvatski prijevod enciklike *Aeterni Patris*, do danas. Naoko, u nas je napisano mnogo rasprava i članaka, ali to je vrlo daleko od cjelovitog kritičkog prikaza Tomina učenja na našem jeziku, kakav imaju neki drugi narodi.

Pisac očito želi potaknuti naše teologe i druge mislioce na temeljitije kritičko ispitivanje učenja Tome Akvinskog, mislioca koji se bavio Iskonom bitka i mišljenja, što ga nazivamo Bogom.

MONOGRAFIJA O OTOKU KRKU

Mihovil Bolonić — Ivan Žic Rokov: *Otok Krk kroz vjekove*, izdala Kršćanska sadašnjost, niz *Analecta Croatica christiana IX*, Zagreb 1977, strana 538 s ilustracijama u tekstu i dvije veće karte.

Slavko Kovačić

Teško je naći tako malen i ujedno strogo omeđen prostor s toliko bogatom i zanimljivom poviješću koji bi bio nalik otoku Krku. Na tlu Hrvatske ga zacijelo nema. Da je taj otok s povijesnog i raznih drugih znanstvenih gledišta (geografskog, etnografskog, crkveno-religioznog, folklornog i drugih) višestruko zanimljiv dokaz je brojna literatura što su je autori najnovije knjige o njemu donijeli na punih jedanaest stranica, a svakako i sama njihova debela knjiga od preko petstotina stranica. Djelo *Otok Krk kroz vjekove* rezultat je dugogodišnjih istraživanja izvorne građe i temeljitog poznavanja povijesne i druge literature o predmetu. Pisano je kritički, ali popularnom metodom bez navođenja u bilješkama. Bilješke su ispustili zato što je knjiga namijenjena najširem sloju čitatelja, ali da su u tom pošli srednjim putem pa navodili na najkraći način barem najvažnija mjesta u izvorima i literaturi, ne bi u čitanju nikoga puno ometali. Autori bi mogli s vremenom na temelju ove građe u sažetijem obliku izraditi još dotjeraniju i u potpunosti znanstvenom metodom pisanu monografiju, što bi otok Krk svakako zasluživao.